

Ольга Ігорівна БЕЗПАЛОВА,

доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;

Денис Вадимович МАНДИЧЕВ,

доктор юридичних наук, суддя Господарського суду місті Києва

Адміністративно-правові засади організаційного забезпечення діяльності господарських судів України

Встановлено, що організаційне забезпечення діяльності господарських судів створює умови для злагодженого функціонування всієї системи господарських судів та ефективну діяльність кожного господарського суду. Завдяки створенню належних організаційних умов діяльності в господарських судах можливо досягти суворого дотримання принципів та процедур здійснення господарського судочинства. Аргументовано, що організаційне забезпечення діяльності господарських судів є одним з елементів судового управління. Виділено ознаки організаційного забезпечення діяльності господарських судів. Розкрито зміст видів організаційного забезпечення діяльності господарських судів. Виокремлено чинники, що впливають на ефективність організаційного забезпечення діяльності господарських судів в Україні.

Ключові слова: господарський суд, система, структура, організаційне забезпечення, адміністративно-правове забезпечення.

Установлено, что организационное обеспечение деятельности хозяйственных судов создает условия для слаженного функционирования всей системы хозяйственных судов и эффективную деятельность каждого хозяйственного суда. Благодаря созданию надлежащих организационных условий деятельности в хозяйственных судах можно добиться строгого соблюдения принципов и процедур осуществления хозяйственного судопроизводства. Аргументировано, что организационное обеспечение деятельности хозяйственных судов является одним из элементов судебного управления. Выделены признаки организационного обеспечения деятельности хозяйственных судов. Раскрыто содержание видов организационного обеспечения деятельности хозяйственных судов. Выделены факторы, влияющие на эффективность организационного обеспечения деятельности хозяйственных судов в Украине.

Ключевые слова: суд, система, структура, организационное обеспечение, административно-правовое обеспечение.

It is established that the organizational support of the activity of commercial courts creates the conditions for the smooth functioning of the entire system of commercial courts and the effective operation of each commercial court. Due to the creation of proper organizational conditions of activity in commercial courts, it is possible to achieve strict adherence to the principles and procedures of commercial litigation. It is argued that the organizational support of business courts is one of the elements of judicial administration. The features of organizational support of the activity of commercial courts are highlighted. The content of types of organizational support of activity of economic courts is revealed. The factors that influence the efficiency of organizational support of the activity of commercial courts in Ukraine are singled out.

Keywords: economic court, system, structure, organizational support, administrative and legal support.

Ефективне здійснення господарського судочинства неможливе без належної організації та адміністративно-правового забезпечення діяльності господарських судів, що включає: адміністративно-правове регулювання, організацію та управління діяльністю господарських судів, адміністративно-правові форми та методи контролю за системою цих судів тощо. Сьогодні в

Україні триває чергова адміністративно-судова реформа, у зв'язку з чим виникає потреба в удосконаленні адміністративного законодавства, зокрема в частині, що регулює правові засади організаційного забезпечення діяльності господарських судів України. Варто підкреслити, що органи судової влади, у тому числі господарські суди, є обов'язковою складовою системи суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави [1, с. 321; 2; 3].

Господарські суди входять до єдиної судової системи України. Водночас, особливість їх спеціалізації дозволяє організаційно та функціонально відокремити їх від інших судів загальної юрисдикції, що обумовлює необхідність формування відособленого організаційного забезпечення діяльності господарських судів.

Характеризуючи поняття та види організаційного забезпечення діяльності господарських судів, необхідно виходити із того, що поняття «організаційне забезпечення» та «організаційне управління» не є тотожними. За своїм змістом поняття «організаційне забезпечення» є ширшим за «організаційне керівництво». Останнє входить до структури першого, яке окрім того, включає ще інформаційні, матеріально-технічні та інші організаційні заходи. В той же час не слід ототожнювати поняття «судове управління» та «організаційне керівництво», які співвідносяться як загальне та конкретне.

Деякі науковці пропонують ввести спільну об'єднавчу категорією для понять «судове управління», «організаційне керівництво в судах», «організаційне забезпечення органів судової влади» - поняття «державне управління у сфері організації діяльності органів судової влади» [4, с. 65].

На нашу думку, поняттям «судове управління» охоплюються всі (як зовнішні, так і внутрішні) управлінські процеси, що відбуваються в державі в цілому, та в судовій системі зокрема, що спрямовані на упорядкування діяльності судів та судової влади. Судове адміністрування – це виключно внутрішні управлінські процеси; його суб'єктами є судді, які займають адміністративні посади в судах. Відтак, судове адміністрування є одним із елементів судового управління. В той же час, поняття «організаційне

забезпечення діяльності судів» займає проміжне становище між цими двома категоріями: воно є вужчим за поняття «судове управління», однак ширше за поняття «судове адміністрування». Таким чином, організаційне забезпечення діяльності господарських судів є одним із елементів судового управління.

Ефективність організаційного забезпечення діяльності господарських судів безпосередньо впливає на процес здійснення правосуддя оскільки належна організація управління забезпечує: 1) своєчасність проходження судових документів та формування судових справ; 2) оптимальний розподіл навантаження на кожного суддю і, як наслідок, – своєчасне вирішення господарських спорів; 3) забезпечення судді господарського суду необхідними нормативними, довідковими та іншими матеріалами, необхідними для вирішення справ; 4) надання судді кваліфікованої допомоги зі сторони своїх помічників при зібранні матеріалів, необхідних для вирішення справи, та складанні судової документації тощо. Отже, важливість формування ефективного організаційного забезпечення господарських судів не викликає жодного сумніву.

Науковці в основному одностайні у формулюванні визначення поняття організаційного забезпечення діяльності судів, однак по-різному підходять до обсягу структурних елементів, що складають його зміст. На думку А. П. Геля, організаційне забезпечення діяльності судів відповідно до вимог закону становлять заходи фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного та організаційно-технічного характеру, спрямовані на створення умов для повного і незалежного здійснення правосуддя [5, с. 62]. О. М. Дубенко вважає, що організаційне забезпечення діяльності судів – це комплекс робіт та заходів, пов'язаних із фінансовим, матеріально-технічним, кадровим забезпеченням діяльності судів, правовим регулюванням судоустрою, судочинства і статусу суддів, завданням якого є створення належних умов для ефективного функціонування судів і здійснення судочинства [6, с. 103]. Отже, О. М. Дубенко до видів організаційного забезпечення, крім матеріально-технічного, кадрового та фінансового, відносить також нормативне

забезпечення. Ми підтримуємо таку точку зору, адже для створення належних організаційних умов для здійснення господарського судочинства потрібне ефективне нормативне регулювання.

І. Є. Туркіна на підставі аналізу практики державного управління забезпеченням діяльності органів судової системи, дійшла до висновку, що відповідні компетентні посадові і службові особи можуть здійснювати такі види управлінського забезпечення: 1) організаційна робота; 2) матеріально-технічні заходи; 3) прийняття загальнообов'язкових норм поведінки; 4) видання індивідуальних актів управління; 5) вчинення юридично-значимих дій. При цьому, на думку вченої, перші дві форми управлінської роботи мають організаційний (неправовий) характер, а інші – допускають настання певних правових наслідків [7, с. 129].

Отже, на підставі викладеного, можемо виділити такі ознаки організаційного забезпечення діяльності господарських судів:

1) є одним із елементів судового управління, тобто за своєю сутністю управлінським процесом;

2) здійснюється як суддями господарських судів, які займають адміністративні посади, так і іншими внутрішніми та зовнішніми по відношенню до судової системи суб'єктами;

3) його метою завжди виступає створення належних організаційних умов для здійснення правосуддя в господарському судочинстві;

4) межі, механізм та порядок організаційного забезпечення визначається в законодавчих актах, а також питання внутрішньої організації діяльності господарських судів можуть вирішуватися органами суддівського самоврядування;

5) його структуру складають різні організаційні дії, які утворюють окремі види організаційного забезпечення.

На цій підставі організаційне забезпечення діяльності господарських судів визначимо як різновид судового управління, який реалізується уповноваженими суб'єктами – суддями, іншими органами державної влади та

їх посадовими особами у порядку та встановлених законодавством межах, та полягає у забезпечення кадровими, інформаційно-аналітичними, матеріально-технічними, нормативно-правовими, науково-методичними та іншими ресурсами, необхідними для ефективного здійснення правосуддя в господарському судочинстві.

Організаційне забезпечення діяльності господарських судів здійснюється за допомогою відповідного організаційного механізму, елементи якого складають єдину систему організаційного забезпечення судової влади.

Механізм організаційного забезпечення діяльності господарських судів – це визначена законодавством взаємоузгоджена система елементів, яка забезпечує організацію та функціонування суб'єктів управління господарськими судами, здійснення ними ефективного судового адміністрування, спрямованого на створення належних умов для здійснення господарського судочинства.

На сьогодні, основним законодавчим актом, що регламентує механізм організаційного забезпечення діяльності господарських судів є Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [8]. На підставі аналізу його положень можемо дійти до висновку, що складовими елементами цього механізму є:

1) суб'єкти управління господарськими судами – Президент України, Верховна Рада України, Верховний Суд, Касаційний господарський суд, голови господарських судів, Вища кваліфікаційна комісія суддів, Вища рада правосуддя, органи суддівського самоврядування;

2) суб'єкти організаційного забезпечення діяльності господарських судів – Державна судова адміністрація та її територіальні управління, апарати господарських судів.

Варто зауважити, що розмежування суб'єктів здійснення судового управління та суб'єктів організаційного забезпечення є умовним. Насправді кожен з означених суб'єктів рівною мірою приймає участь в організаційному забезпеченні господарських судів, однак деякі з них є зовнішніми по відношенню до судової системи суб'єктами, а інші – внутрішніми. Суттєво

відрізняється і обсяг їх повноважень в сфері виконання функцій з організаційного забезпечення. З набуттям чинності Закону «Про судоустрій і статус суддів» найбільшим обсягом повноважень в сфері судового управління в цілому, та організаційного забезпечення зокрема, наділена Вища рада правосуддя.

3) мета та завдання організаційного забезпечення діяльності господарських судів – створення належного стану та умов діяльності системи господарських судів та кожного окремого господарського суду;

4) об'єкти організаційного забезпечення господарських судів. Виходячи із загальної теорії державного управління, згідно з якою об'єкт управління є структурованою соціальною цілісністю, що функціонує під спрямовуючим впливом суб'єкта з метою досягнення загальних цілей системи управління, було б помилковим відносити до об'єктів управління господарські суди, так само як і до об'єктів організаційного забезпечення.

На відміну від інших організаційних утворень, які можуть виступати об'єктами управлінського впливу, суди в більшій мірі є об'єктами самоуправління. В той же час таке самоуправління здійснюється за участю інших суб'єктів, однак їх вплив складно назвати управлінським, скоріше це забезпечення та сприяння в організації такого управління. Тому, говорячи про судове управління, мається на увазі, що його об'єктами виступають не конкретні суди та судді, а умови їх діяльності, організаційний порядок виконання ними своєї основної функції із здійснення правосуддя.

Виходячи з цього, об'єктами організаційного забезпечення діяльності господарських судів виступають умови роботи господарських судів, різноманітні фактори, які впливають на ефективність та якість здійснення правосуддя в господарському судочинстві;

5) зміст організаційного забезпечення діяльності господарських судів. Його складає система дій суб'єктів організаційного забезпечення – планування, аналіз, обговорення, прийняття рішень, визначення шляхів впровадження

прийнятих рішень, робота з кадрами, підвищення ефективності роботи господарських судів та ін.;

б) принципи організаційного забезпечення діяльності господарських судів – незалежності та недоторканності суддів та підкорення їх лише закону, гарантування суддівського самоврядування, єдність системи судів загальної юрисдикції, обґрунтованості та науковості організаційних рішень, ефективності тощо.

В свою чергу, видами організаційного забезпечення господарських судів відповідно до законодавства України [8] є: 1) нормативно-правове забезпечення; 2) кадрове забезпечення; 3) організація робочого простору та часу суддів господарських судів; 4) інформаційно-аналітичне забезпечення; 5) матеріально-технічне забезпечення; 6) фінансове забезпечення; 7) організаційне забезпечення функціонування органів суддівського самоврядування та інших органів в судовій системі. Охарактеризуємо кожний з означених видів організаційного забезпечення господарських судів.

Нормативно-правове забезпечення діяльності господарських судів – це створення правової основи їх функціонування та побудови шляхом прийняття відповідних законодавчих актів. Нормативно-правове забезпечення в системі організаційного забезпечення діяльності господарських судів виконує роль регулятора функціонування всієї системи господарських судів та кожного окремого господарського суду. Створення ефективної правової основи діяльності господарських судів є умовою утвердження принципу верховенства права в судовій системі.

Одним з найбільш важливих видів організаційного забезпечення діяльності господарських судів є кадрове забезпечення. В господарських судах всіх рівнів проходять службу та працюють три категорії кадрів – судді, державні службовці – працівники апарату та технічний персонал [9].

Судді господарських судів в сукупності складають суддівський корпус. Це основа кадрового складу будь-якого суду. В законодавстві України відсутнє визначення поняття суддівського корпусу. Вважаємо, що суддівський корпус

складають виключно судді, оскільки лише судді займають в судах штатну суддівську посаду, а присяжні є особами, які у випадках, визначених процесуальним законом, та за їх згодою вирішують справи у складі суду разом із суддею або залучаються до здійснення правосуддя, але не належать до кадрового складу суду [8]. Що ж стосується народних засідателів, то зі змісту ст. 58 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 2010 р. не було зрозуміло суттєвої різниці між ними та присяжними, оскільки в обох випадках це громадянин України, який у випадках, передбачених процесуальним законодавством залучався до здійснення правосуддя. Тому цілком логічним стало те, що в новому Законі «Про судоустрій і статус суддів» передбачається, що наряду із суддями до здійснення правосуддя можуть залучатися лише присяжні, а інститут народних засідателів був ліквідованим, так і не встигнувши запрацювати.

Господарським процесуальним законодавством не регламентовано можливість залучення до участі у господарському судочинстві присяжних [12]. У зв'язку з цим можемо стверджувати, що єдиним суб'єктом здійснення правосуддя в господарському судочинстві є суддя господарського суду.

Що стосується інших службовців господарських судів – працівників апарату відповідного господарського суду, то згідно ч. 1 ст. 150 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» призначення на посади державних службовців, працівників, які виконують функції з обслуговування, оплата праці та соціальні гарантії працівників апаратів місцевих, апеляційних судів, вищих спеціалізованих судів та Національної школи суддів України, апарату Верховного Суду, секретаріатів Вищої ради правосуддя і Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації України регулюються нормами законодавства про державну службу з урахуванням особливостей, визначених Законом «Про судоустрій і статус суддів» [8].

Наступним видом організаційного забезпечення є організація робочого простору та часу суддів господарських судів. На рівні кожного господарського суду ці питання вирішуються правилами внутрішнього трудового розпорядку.

Причому такі правила приймаються окремо щодо суддів та окремо щодо працівників апарату відповідного господарського суду [10]. Однак, в деяких судах такі правила є спільними для всіх працівників господарського суду. Наприклад, Зборами Вищого господарського суду (наразі не діє) було затверджено Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого господарського суду України [11]. В правилах визначалися порядок прийому та звільнення працівників, їх права та обов'язки, обов'язки керівництва суду, робочий час та час відпочинку, питання щодо заохочень за успіхи в роботі та дисциплінарні стягнення.

Правила внутрішнього трудового розпорядку для суддів господарських судів мають відповідати законодавству, оскільки тільки Конституцією та законами України можуть визначатися порядок призначення суддів на посаду, підстави та порядок їх звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності. Однак, межі та тривалість робочого часу, графіки прийому громадян можуть визначатися зборами суддів кожного господарського суду на підставі ч. 5 ст. 128 Закону «Про судоустрій і статус суддів». Водночас, законодавством не передбачено правовий механізм забезпечення обов'язковості для суддів цих правил.

Тому вважаємо, що ст. 106 Закону «Про судоустрій і статус суддів» варто доповнити такою підставою притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, як умисне порушення правил внутрішнього трудового розпорядку, ухвалених у встановленому порядку зборами відповідного суду, що фактично є не виконанням рішення органів суддівського самоврядування.

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності господарських судів є наступним видом організаційного забезпечення. В науковій літературі воно розглядається як діяльність (сукупність певних дій, управлінських рішень), яка реалізується певними способами та методами, що спрямовані на збирання, реєстрацію, передачу, зберігання, опрацювання, аналіз, поширення та обробку інформації. Така діяльність охоплює надходження, рух та перетворення інформації, методи її зберігання та передавання [13, с. 340].

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності господарських судів включає таку систему: документообіг, автоматизований розподіл справ, ведення судової статистики, узагальнення судової практики.

У господарських судах функціонує автоматизована система документообігу, що, крім іншого, забезпечує: 1) об'єктивний та неупереджений розподіл справ між суддями з додержанням принципів черговості та рівної кількості справ для кожного судді; 2) надання учасникам господарського процесу інформації про стан розгляду справ, у яких вони беруть участь; 3) централізоване зберігання текстів судових рішень та інших процесуальних документів; 4) підготовку статистичних даних [12].

Рішенням Ради суддів України за погодженням з Державною судовою адміністрацією затверджено Положення про автоматизовану систему документообігу суду, Наказом Державної судової адміністрації затверджено Інструкцію з діловодства в господарських судах України. Цими актами детально регламентовано питання розподілу повноважень щодо ведення діловодства між працівниками апарату, порядок організації роботи з документами, що передаються електронними засобами зв'язку, облік документів тощо.

Різновидом інформаційно-аналітичного є науково-методичне забезпечення діяльності господарських судів. Для цього при Верховному Суді утворюється Науково-консультативна рада з числа висококваліфікованих фахівців у сфері права для підготовки наукових висновків з питань діяльності Верховного Суду, підготовка яких потребує наукового забезпечення [14]. Подібні ради також функціонують при вищих спеціалізованих судах.

Матеріально-технічне забезпечення діяльності господарських судів – це система дій із забезпечення господарських судів приміщеннями, устаткуванням, обладнанням, технічними засобами та ін.

Рекомендації CM/Res (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи містять норму, відповідно до якої кожна держава повинна виділяти судам достатньо ресурсів, приміщень та устаткування, щоб вони могли функціонувати

відповідно до стандартів, викладених у ст. 6 Конвенції, а також щоб судді могли ефективно працювати [15, с. 46].

Для організації матеріально-технічного забезпечення в структурі апаратів господарських судів утворюються спеціальні відділи, які функціонують на підставі положення. Наприклад, в структурі апарату Господарського суду Івано-Франківської області діє відділ господарського забезпечення, до повноважень якого віднесено: забезпечення утримання в належному технічному, санітарному та протипожежному стані службових приміщень; забезпечення відповідного меблювання, оснащення сучасними засобами оргтехніки та іншими необхідними обладнаннями службових кабінетів працівників господарського суду; підготовка документів щодо забезпечення своєчасного виконання підрядних робіт з будівництва і ремонту приміщень суду та їх технічного оснащення; проведення заходів щодо матеріально-технічного забезпечення діяльності суду; підготовка необхідних документів з питань забезпечення суду технічними засобами фіксування судового процесу тощо [16].

Не зважаючи на те, що питання матеріально-технічного забезпечення діяльності господарських судів регламентовані належним чином, реальний стан такого забезпечення не завжди відповідає нормативним вимогам. Зокрема, це стосується розміру деяких приміщень місцевих господарських судів для розгляду справ, в яких часто відсутня можливість розміщення достатньої кількості осіб, що, в свою чергу, може привести до порушення принципу гласності судового процесу.

Що стосується фінансового забезпечення суддів господарських судів, то відповідно до Рекомендацій CM/Res (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи при підготовці бюджету судової системи можуть проводитися консультації з радами суддів або іншими незалежними органами влади, які відповідають за адміністрування судів, із суддями та/або професійними організаціями суддів [15 с. 46]. Законодавством України передбачено, що такі консультації проводяться із Радою суддів України.

Фінансове забезпечення діяльності суддів господарських судів передбачає: 1) окреме визначення у Державному бюджеті України видатків на утримання судів не нижче рівня, що забезпечує можливість повного і незалежного здійснення правосуддя відповідно до закону; 2) законодавче гарантування повного і своєчасного фінансування судів; 3) гарантування достатнього рівня соціального забезпечення суддів [8].

Новим Законом України «Про судоустрій і статус суддів» підвищено розмір посадових окладів суддів всіх рівнів. Зокрема, ст. 135 встановлено, що суддівська винагорода складається з посадового окладу та доплат за: вислугу років; перебування на адміністративній посаді в суді; науковий ступінь; роботу, що передбачає доступ до державної таємниці. Базовий розмір посадового окладу судді становитиме: 30 мінімальних заробітних плат – судді місцевого суду; 50 мінімальних заробітних плат – судді апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду; 75 мінімальних заробітних плат – судді Верховного Суду [8]. Отже, суддівська винагорода підвищиться більше, ніж втричі. Такий захід є виправданим, однак за умови, що це супроводжуватиметься одночасним підвищенням якості правосуддя та довіри громадян до судової влади, яка наразі залишається на низькому рівні [17].

Одним із видів організаційного забезпечення діяльності господарських судів є організаційне забезпечення функціонування органів суддівського самоврядування та інших органів судової системи.

З цього приводу законодавством визначено, що забезпечення роботи з'їзду суддів України, спільних зборів суддів місцевих загальних судів, діяльності Ради суддів України здійснюється Державною судовою адміністрацією України та її територіальними управліннями за рахунок коштів Державного бюджету України [5]. Організація проведення зборів суддів господарських судів, та виконання рішень органів суддівського самоврядування покладається на голів відповідних судів або їх заступників.

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що відповідно до законодавства України в судах загальної юрисдикції функціонує єдина система

організаційного забезпечення діяльності судів. Водночас, зважаючи на функціональну та організаційну відособленість системи господарських судів можна виділити такі особливості організаційного забезпечення діяльності цих судів:

1) систему господарських судів до набуття чинності новим Законом «Про судоустрій і статус суддів» очолював Вищий господарський суд України, однак після набуття чинності новим законодавством єдиним вищим судом в системі судів загальної юрисдикції стає Верховний Суд, в структурі якого діє Касаційний господарський суд;

2) законодавством України висуваються особливі кваліфікаційні вимоги щодо спеціалізації до суддів господарських судів;

3) вищим органом суддівського самоврядування в системі господарських судів є Рада суддів господарських судів [18, с. 251].

Отже, організаційне забезпечення діяльності господарських судів створює умови для злагодженого функціонування всієї системи господарських судів та ефективну діяльність кожного господарського суду. Завдяки створенню належних організаційних умов діяльності в господарських судах можливо досягти суворого дотримання принципів та процедур здійснення господарського судочинства.

Література

1. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави : монографія. Х. : НікаНова, 2014. 544 с.
2. Безпалова О. І. Роль судової системи України в інституційному забезпеченні реалізації правоохоронної функції держави. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 3 (9). С. 5–14.
3. Безпалова О.І. Органи судової влади України як один із суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. – 2016. - №2. – С. 31-43.
4. Приймаченко Д. В., Ігонін Р. В. Співвідношення понять «організаційне забезпечення судів», «організаційне управління в судах» та «судове управління» / Слово Національної школи суддів України. 2013. № 1 (2). С. 57-66.

5. Судові та правоохоронні органи України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. П. Гель, Г. С. Семаков, С. П. Кондракова. К. : МАУП, 2004. 272 с.

6. Дубенко О. М. Деякі напрямки удосконалення організаційно-правового забезпечення доказування в адміністративному судочинстві України / Право і Безпека. 2009. № 4. С. 103-106.

7. Туркіна І. Є. Форми здійснення державного управління в сфері забезпечення діяльності судової системи / Держава і суспільство. 2011. С. 127-131.

8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII / Відомості Верховної Ради. 2016. № 31. Ст. 545.

9. Мандичев Д.В. Кадрове забезпечення в системі організаційного забезпечення господарських судів: новели адміністративного законодавства України. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. Вип.2. Ч. 1. С. 113-118.

10. Правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників господарського суду Миколаївської області: Рішення зборів суддів господарського суду Миколаївської області від 24.02.2012 № 4. URL: <http://mk.arbitr.gov.ua/sud5016/org/rules/>.

11. Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого господарського суду України: Рішення зборів Вищого господарського суду України від 18.02.2004. URL: <http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pravula.pdf>.

12. Господарський процесуальний кодекс України від від 06.11.1991 № 1798-XII (в редакції Закону № 2457-VIII від 28.08.2018) / Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.

13. Лушер В. В. Поняття інформаційного забезпечення органів прокуратури України / Форум права. 2014. № 1. С. 338-341.

14. Про затвердження Положення про Науково-консультативну Раду при Верховному Суді України: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.09.2011 № 5. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/6F61F38F4489920CC2257ADB00324AE0](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/6F61F38F4489920CC2257ADB00324AE0).

15. Додаток до Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи: Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. 708 с.

16. Про затвердження Положення про відділ господарського забезпечення господарського суду Івано-Франківської області: Наказ господарського суду Івано-Франківської області від 01.03.2013 № 5-А/к. URL: http://if.arbitr.gov.ua/userfiles/file/court_gov_ua_sud5010/Organiz_roboti_sudu/Viddil_Gosp_Zabez.pdf.

17. Якою мірою Ви довіряєте різним соціальним інститутам: соціологічне опитування Центру Розумкова, проведене з 6 по 12 березня 2015 р. URL: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=1030.

18. Мандичев Д. В. Адміністративно-правове забезпечення діяльності господарських судів в Україні: монографія. Х.: Панов, 2018. 404 с.